

แนวทางการลงรายการบรรณานุกรมตามมาตรฐาน RDA
ของสำนักบรรณสารสนเทศ มสธ.
Guidelines RDA to descriptions bibliographic resources of the
office of documentation and information, Sukhothai
Thammathirat Open University

อรอนงค์ อุดมวงศ์

สำนักบรรณสารสนเทศ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
e-mail: onanong.udo@stou.ac.th

บทคัดย่อ

สำนักบรรณสารสนเทศ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราชได้ดำเนินการจัดการความรู้ เพื่อพัฒนาองค์กร พัฒนาศักยภาพของบุคลากร และพัฒนาประสิทธิภาพของงานเพื่อสร้างนวัตกรรม ความรู้ทางวิชาชีพบรรณารักษศาสตร์และสารบรรณศาสตร์ในเรื่องของการลงรายการบรรณานุกรม สื่อสิ่งพิมพ์ภาษาไทยตามมาตรฐาน RDA เพื่อรองรับสื่อสารสนเทศใหม่ ๆ เช่น Digital content, Web resources, Integrating resources, Continuing resources ที่จะนำมาให้บริการในอนาคต โดยนำกระบวนการจัดการความรู้ 7 ขั้นตอน ประกอบด้วย 1) การสำรวจความรู้หรือการค้นหาความรู้ 2) การสร้างและการแสวงหาความรู้ใหม่ 3) การจัดการความรู้ให้เป็นระบบ 4) การประมวลความรู้ และกลั่นกรองความรู้ 5) การเข้าถึงความรู้ 6) การแบ่งปันแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และ 7) การเรียนรู้ ผลจากการดำเนินงานตามกระบวนการจัดการความรู้ ได้ดำเนินการสำรวจและค้นหาความรู้ ที่จำเป็นและความสอดคล้องกับพันธกิจของสำนักฯ ในการจัดการทรัพยากรสารสนเทศเพื่อให้บริการ โดยแสวงหาความรู้จากแหล่งต่าง ๆ เช่น การอบรมภายในและภายนอก ตำรา คู่มือ และเอกสารอื่น ๆ นำความรู้ที่ได้มาจัดการอย่างเป็นระบบโดยแบ่งโครงสร้างความรู้ออกเป็นประเภทต่าง ๆ เช่น ความรู้ที่อยู่ในตัวบุคคลและความรู้ที่อยู่ในแหล่งเรียนรู้อื่น ดำเนินการประมวลและกลั่นกรอง ความรู้ที่ได้โดยรวบรวมและปรับปรุงความรู้ที่อยู่ในเอกสารการปฏิบัติให้เนื้อหาเป็นปัจจุบันและเข้าถึง ได้ง่าย เผยแพร่ความรู้ผ่านการบรรยายทางวิชาการและผ่านบล็อกสำนักบรรณสารสนเทศ มสธ. เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ด้วยการนำข้อคิดเห็นของกลุ่มผู้ปฏิบัติงานเกี่ยวกับการลงรายการ บรรณานุกรม ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย และผู้ให้การสนับสนุนต่าง ๆ จัดทำข้อตกลงของการปฏิบัติงาน ร่วมกันภายใต้มาตรฐานที่กำหนดโดยนำความรู้ที่ได้ไปใช้ปฏิบัติงานและเผยแพร่ความรู้สู่ชุมชน นักปฏิบัติ จัดทำคู่มือแนวทางการลงรายการบรรณานุกรมสื่อสิ่งพิมพ์ภาษาไทยตามมาตรฐาน RDA ของสำนักบรรณสารสนเทศ มสธ. และนำไปประยุกต์กับการลงรายการบรรณานุกรมในสื่ออื่น ๆ ต่อไป

คำสำคัญ: การจัดการความรู้, มาตรฐาน RDA, การลงรายการบรรณานุกรม

Abstract

The Office of Documentation and Information, Sukhothai Thammathirat Open University has implemented knowledge management for developing the library, personal potential, an efficiency of work to create innovative knowledge about RDA to bibliographic descriptions of Thai published to material. For the new type as digital content, Web resources, integrating resources, continuing resources, as well as Internet advances and web data access will be brought into service in the future. With KM process are knowledge Identification, knowledge creation and acquisition, knowledge organization, knowledge codification and refinement, knowledge access, knowledge sharing, and learning. The result of accordance with the mission of ODI, factual knowledge generally contained in textbooks, manuals, etc. categories of tacit knowledge and explicit knowledge, collected and develops documents and files, sharing academic lectures and library blog, suggestions of create records bibliographic descriptions, stakeholders and operating support and manual of guidelines RDA to Thai descriptions bibliographic resources of the Office of Documentation and Information, Sukhothai Thammathirat Open University, sharing knowledge to Corp and adopted to bibliography descriptive other media.

Keywords: knowledge management, Resource Description Access (RDA), Descriptive cataloging

บทนำ

ปัจจุบันหน่วยงานทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน รวมทั้งมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช "สังคมเศรษฐกิจฐานความรู้" กำลังอยู่ในกระแสสังคมที่เรียกว่า(Knowledge-base Society and Economy)เป็นสังคมที่มีแนวคิดที่ว่าความรู้เป็นทรัพยากรที่มีค่ายิ่ง การพัฒนาความรู้ใหม่ (ๆ เพื่อการแข่งขันและเสริมสร้างความเข้มแข็ง จึงเป็นฐานสำคัญของกระบวนการพัฒนาประเทศ ในระบบเศรษฐกิจจะให้ความสำคัญต่อการเปลี่ยนความรู้เป็นนวัตกรรม โดยอาศัยเทคโนโลยีระดับสูง การพัฒนาสังคมเศรษฐกิจฐานความรู้ จะทำให้สัดส่วนความรู้ที่อยู่ภายในกับภายนอกตัวบุคคล

เปลี่ยนแปลงไป เนื่องจากความจำเป็นและความต้องการในการเปลี่ยนแปลงความรู้ที่อยู่ในตัวบุคคล (Tacit knowledge) กลายเป็นความรู้ที่ปรากฏชัดเจน (Explicit knowledge) ด้วยแนวคิดดังกล่าว (ทำให้สังคมไทยไม่ว่าจะเป็นหน่วยงานของภาครัฐ ภาคเอกชน หรือแม้กระทั่งส่วนที่เกี่ยวข้องกับชุมชน ต่างให้ความสำคัญกับ ในขณะที่แต่ละหน่วยงานให้ความสำคัญและเร่งระดมการ ”การจัดการความรู้“ ปรับเปลี่ยนหน่วยงานของตน การลดขนาดของหน่วยงาน การจำกัดอัตรากำลังคน ทำให้ความรู้และประสบการณ์ส่วนหนึ่งของหน่วยงานขาดหายไป บุคลากรที่เหลืออยู่จำเป็นต้องรักษาและพัฒนาความรู้ของหน่วยงานต่อไป รวมทั้งแสวงหาความรู้ใหม่ ๆ ในเวลาที่น้อยลงและการปฏิบัติงานในลักษณะใช้ความรู้มากขึ้น กระแสของเปลี่ยนแปลงดังกล่าวที่ส่งผลให้บุคลากรต้องเป็นผู้ที่เรียนรู้และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง

จากเว็บไซต์ของหอสมุดรัฐสภาอเมริกันที่ได้เริ่มทำการเผยแพร่การลงรายการบรรณานุกรมตามมาตรฐาน RDA) Resource Description Access (สร้างจากพื้นฐานของหลักเกณฑ์การลงรายการบรรณานุกรมแบบ AACR2) Anglo-American Cataloguing Rules, 2nd edition (บนสื่อออนไลน์ตั้งแต่ปี 2011 เป็นต้นมา โดยมาตรฐานใหม่ดังกล่าวสร้างขึ้นเพื่อการรองรับสื่อดิจิทัลที่มีจำนวนเพิ่มมากขึ้น ซึ่งจะช่วยให้ผู้ใช้มีวิธีเข้าถึงแหล่งข้อมูลได้ครอบคลุมทุกสื่อสารสนเทศ องค์ประกอบของการอธิบายข้อมูลเกี่ยวกับมาตรฐาน RDA จะขึ้นอยู่กับลักษณะงาน การแยกแยะหรือระบุนิยามแตกต่างของข้อมูลอื่น ๆ ที่เหมือนหรือแตกต่างกัน ความเกี่ยวข้องของเอกลักษณ์ข้อมูลที่ต้องการค้นหาได้อย่างชัดเจนขึ้น เช่น ชื่อเต็มปีเกิด ปีตาย-เพื่อช่วยให้ผู้ค้นหาทางเลือกเพิ่มเติมมากขึ้น ซึ่งคุณลักษณะสำคัญของมาตรฐาน RDA คือความยืดหยุ่นที่กำหนดไว้เพื่ออธิบายแหล่งข้อมูลทุกประเภท รวมไปถึงทรัพยากรห้องสมุดแบบดั้งเดิมในทุกรูปแบบและการพัฒนาเพิ่มขึ้นในอนาคต เพื่อให้ผู้สนใจได้ศึกษามาตรฐานการลงรายการรูปแบบใหม่ได้สะดวก ต่อมาในปี 2013 ได้ประกาศใช้การลงรายการบรรณานุกรมของทรัพยากรสารสนเทศตามมาตรฐาน RDA อย่างเป็นทางการสำนักบรรณสารสนเทศ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช จึงได้ศึกษาการลงรายการบรรณานุกรมตามมาตรฐานดังกล่าว ทั้งจากเอกสาร ตำรา คู่มือ การอบรมความรู้จากภายในและภายนอกหน่วยงาน และการศึกษาด้วยตนเองเพื่อเตรียมพร้อมในการนำความรู้เกี่ยวกับมาตรฐาน RDA มาใช้สำหรับการพัฒนาการลงรายการบรรณานุกรมทรัพยากรสารสนเทศของหน่วยงาน

การลงรายการบรรณานุกรมทรัพยากรสารสนเทศทั้งภาษาอังกฤษและภาษาไทย แต่เดิมของสำนักบรรณสารสนเทศ มสธได้ใช้หลักเกณฑ์ .ๆ AACR2 ต่อมาเมื่อมีการพัฒนามาตรฐานการลงรายการบรรณานุกรมรูปแบบใหม่ที่มีการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างรูปแบบการลงรายการบรรณานุกรมที่มีความสัมพันธ์กันกับมาตรฐาน MARC21 การคัดลอกระเบียบบรรณานุกรมภาษาอังกฤษบางส่วน ซึ่งเป็นต้นแบบมาจากฐานข้อมูลอื่นที่ลงรายการด้วยมาตรฐาน RDA ทำให้ระเบียบในฐานข้อมูลบรรณานุกรมของห้องสมุดมีหลายรูปแบบ ส่งผลกระทบต่อผู้ปฏิบัติงานและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย เช่น ผู้ปฏิบัติงานในการลงรายการบรรณานุกรม ผู้ให้บริการและผู้ใช้บริการที่เห็นความแตกต่างระหว่าง มาตรฐาน 2 านดังกล่าว อีกทั้งมีบุคลากรบางส่วนของหน่วยงานยังขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับมาตรฐาน RDA ทำให้สำนักฯ ได้ตระหนักถึงความสำคัญของช่องว่างความรู้ จึงได้กำหนดให้มีการจัดการความรู้เรื่องการลงรายการบรรณานุกรมตามมาตรฐาน RDA และให้แลกเปลี่ยนเรียนรู้สู่บุคลากรของหน่วยงานเพื่อประโยชน์ในการให้บริการ ดังนั้นกำหนดให้จัดการ

ความรู้เรื่องการลงรายการบรรณานุกรมสิ่งพิมพ์ภาษาไทยตามมาตรฐาน RDA เพื่อใช้เป็นแนวทางดำเนินงานของผู้ปฏิบัติงานและให้ผู้ให้บริการให้ได้รับข้อมูลที่ถูกต้องและค้นหาทรัพยากรสารสนเทศได้ตามที่ต้องการ

วัตถุประสงค์

1. เพื่อกำหนดแนวทางลงรายการบรรณานุกรมสิ่งพิมพ์ภาษาไทยตามมาตรฐาน RDA ของสำนักบรรณสารสนเทศ มสธ.
2. เพื่อสร้างชุมชนนักปฏิบัติงานการลงรายการบรรณานุกรมตามมาตรฐาน RDA
3. เพื่อเสริมสร้างรูปแบบการสื่อสารด้านการสืบค้นและการเข้าถึงแหล่งข้อมูลระหว่างห้องสมุดกับผู้ใช้บริการ

ขั้นตอนและวิธีดำเนินงาน

การดำเนินงานการจัดการความรู้เพื่อพัฒนาหน่วยงานสู่องค์กรการเรียนรู้ รายละเอียดดังนี้

1. การสำรวจความรู้หรือการค้นหาความรู้ที่สำนักบรรณสารสนเทศต้องการโดยพิจารณาจากวิสัยทัศน์ พันธกิจ และค้นหาความรู้ที่จำเป็นต่อการปฏิบัติงาน โดยแต่งตั้งคณะทำงานการพัฒนาหน่วยงานสู่องค์กรการเรียนรู้ เพื่อกำหนดประเด็นความรู้ การวางแผนการดำเนินงาน กำหนดกิจกรรม เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้
2. การสร้างและการแสวงหาความรู้ใหม่ โดยการแสวงหาความรู้จากภายนอกและความรู้เดิมของหน่วยงาน ได้แก่ การรวบรวมเอกสารการปฏิบัติงานตามมาตรฐาน RDA ซึ่งใช้คู่มือการลงรายการ RDA Toolkit การศึกษาและรวบรวมนโยบายของหอสมุดรัฐสภาอเมริกัน (Library of Congress-Program for Cooperative Cataloging Policy Statements (LC-PCC PS)) ที่กำหนดนโยบายในการลงรายการตามมาตรฐาน RDA และรูปแบบมาตรฐาน MARC21 เฉพาะเขตข้อมูลที่มีการปรับปรุงและเพิ่มเติม ความรู้ที่อยู่ในตัวบุคคล ผลการดำเนินงานคือ ได้แหล่งข้อมูลในการเข้าถึงความรู้ เอกสารความรู้เกี่ยวกับมาตรฐาน RDA ที่มีกรรวบรวมไว้เพื่อเตรียมความพร้อมในด้านเนื้อหา
3. การจัดการความรู้ให้เป็นระบบ โดยการวางโครงสร้างความรู้เพื่อเตรียมความพร้อมสำหรับการจัดเก็บความรู้ให้เป็นระบบและจัดแบ่งความรู้ออกเป็นประเภทต่าง ๆ เพื่อทำรูปแบบของกิจกรรม กำหนดรายละเอียดในหัวข้อที่จัดบรรยาย
4. การประมวลความรู้และกลั่นกรองความรู้ จากผลในขั้นตอนที่ 2 และ 3 นำมาประมวลความรู้และกลั่นกรองเพื่อให้เกิดเป็นองค์ความรู้เกี่ยวกับการลงรายการบรรณานุกรมตามมาตรฐาน RDA
5. การเข้าถึงความรู้ โดยการกระจายองค์ความรู้ที่ได้เพื่อประโยชน์ในการปฏิบัติงานผ่านบล็อกสำนักบรรณสารสนเทศ มสธ.
6. การแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ โดยการนำความรู้เรื่องการลงรายการบรรณานุกรมตามมาตรฐาน RDA มาแบ่งปันและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันในกลุ่มชุมชนนักปฏิบัติ ทั้งในรูปแบบเอกสาร การประชุมย่อย นำข้อคิดเห็นที่เกี่ยวกับการลงรายการบรรณานุกรมกับมาตรฐาน RDA

ที่มีการเปลี่ยนแปลงจากหลักเกณฑ์ฯ AACR2 เพื่อสร้างแนวทางการลงรายการบรรณานุกรม
สื่อสิ่งพิมพ์ภาษาไทยตามมาตรฐาน RDA ของสำนักบรรณสารสนเทศ มสธ.

7. การเรียนรู้ เพื่อเป็นการเผยแพร่องค์ความรู้ไปสู่บุคลากรในหน่วยงาน เพื่อก่อให้เกิด
เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ในการพัฒนาศักยภาพของบุคลากรและการปฏิบัติงานได้อย่างมี
ประสิทธิภาพ

ผลการศึกษา อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

ผลการศึกษา

การดำเนินงานการจัดการความรู้เพื่อพัฒนาหน่วยงานสู่องค์กรการเรียนรู้
มีผลการดำเนินงานดังนี้

1. การสำรวจความรู้และการค้นหาความรู้ ทำให้มีคณะทำงานการพัฒนาหน่วยงานสู่
องค์กรการเรียนรู้ กำหนดประเด็นความรู้เรื่อง การลงรายการบรรณานุกรมสื่อสิ่งพิมพ์ภาษาไทยตาม
มาตรฐาน RDA ของสำนักบรรณสารสนเทศ มสธ. ได้แผนการดำเนินงาน การกำหนดกิจกรรม
เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของหน่วยงานที่ตั้งไว้

2. การสร้างและการแสวงหาความรู้ใหม่ จากการศึกษาเอกสาร ตำรา คู่มือและการรับการ
อบรมจากทั้งภายในและภายนอกหน่วยงาน ทำให้มีแหล่งในการเข้าถึงความรู้เกี่ยวกับการลงรายการ
บรรณานุกรมตามมาตรฐาน RDA เพื่อจัดเตรียมข้อมูลในการดำเนินงานในขั้นตอนต่อไป

3. การจัดการความรู้ให้เป็นระบบ มีการจัดแบ่งความรู้ออกเป็นประเภทต่าง ๆ เพื่อค้นหา
ได้อย่างรวดเร็ว โดยกำหนดรูปแบบของรายละเอียดเนื้อหาของกิจกรรม กำหนดกลุ่มเป้าหมายที่เป็นผู้
ที่จะได้รับการพัฒนาความรู้และทักษะเกี่ยวกับมาตรฐาน RDA ซึ่งมี 2 กลุ่ม คือ ผู้เข้ารับฟังการ
บรรยายและผู้เข้าร่วมในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้

4. การประมวลความรู้และกลั่นกรองความรู้ จากผู้ที่มีประสบการณ์ตรง (Tacit
knowledge) ซึ่งเป็นผู้เชี่ยวชาญและมีความรู้ในการลงรายการบรรณานุกรมและเผยแพร่ความรู้สู่
บุคลากรภายในหน่วยงาน และได้ประเด็นสำคัญสำหรับหลักเกณฑ์การลงรายการบรรณานุกรมตาม
มาตรฐาน RDA ของสื่อสิ่งพิมพ์ภาษาไทย มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

4.1. การดำเนินการตามนโยบายของหอสมุดรัฐสภาอเมริกันเป็นหลัก แต่สื่อสิ่งพิมพ์
ภาษาไทยไม่สามารถดำเนินการตามนโยบายของหอสมุดรัฐสภาอเมริกันได้ทุกส่วน จึงเลือกใช้เฉพาะ
นโยบายที่ใช้อยู่แต่เดิมเช่น การลอกชื่อเรื่องของสื่อสิ่งพิมพ์ภาษาอังกฤษโดยใช้ตัวใหญ่ตามแหล่งที่
ปรากฏในการลงรายการบรรณานุกรมสื่อสิ่งพิมพ์ภาษาไทยที่มีชื่อเรื่องเทียบเคียงเป็นภาษาอังกฤษให้ใช้
การลงรายการตัวอักษรภาษาอังกฤษแบบตัวนำตัวตาม ยกเว้น คำเฉพาะ หรือ ชื่อหน่วยงาน ซึ่งเป็น
แนวทางเดิม

4.2 การเพิ่มเขตข้อมูลที่แสดงความเป็นรายการบรรณานุกรมตามมาตรฐาน RDA
ทุกเขตข้อมูล เช่น ป้ายระเบียบ Leader เขตข้อมูล 040 ความสัมพันธ์ \e ในเขตข้อมูล 1XX และ
7XX และ เขตข้อมูล 336, 337 และ 338

4.3 การลงรายการข้อมูลผู้แต่งที่มีจำนวนมากกว่า 3 คน ให้พิจารณาการลงรายการบรรณานุกรมในเขตข้อมูลหลัก 100 หากพบว่าเป็นผู้มีความสำคัญจริงและให้เพิ่มรายการชื่อผู้แต่งร่วมในเขตข้อมูล 7XX หากไม่แน่ใจให้คงใช้หลักเกณฑ์การเพิ่มชื่อผู้แต่งเท่าที่ปรากฏ

4.4 การลงรายการเขตข้อมูลชื่อเรื่องและผู้รับผิดชอบ ในกรณีที่ผู้แต่งและมีชื่อตำแหน่งหรือสถานที่ทำงาน โดยให้คัดลอกข้อความทั้งหมด เพื่อนำข้อมูลดังกล่าวไปสร้างรายการหลักฐานชื่อผู้แต่ง

4.4.1 การลงรายการชื่อผู้แต่งที่มีมากกว่า 3 คน ให้ลอกชื่อผู้แต่งทั้งหมดในรายการผู้รับผิดชอบ หากมีจำนวนมากกว่า 5 คน ให้บรรณารักษ์เป็นผู้พิจารณาในการลอก หรือ ใช้ข้อความบ่งบอกจำนวนผู้แต่ง เช่น ถ้ามีผู้แต่งจำนวน 7 คน ให้ลงรายการผู้แต่งคนแรกในเขตข้อมูลหลัก 100 และคัดลอกรายการผู้แต่งตั้งแต่คนที่ 1 ถึง 5 ลงในเขตข้อมูล 245 “\c” และระบุจำนวนผู้แต่งที่เหลือในวงเล็บเหลี่ยม “[และคนอื่น ๆ 2 คน]” และให้ทำรายการเพิ่มใน 7XX ตั้งแต่คนที่ 2 – 5 โดยไม่ต้องระบุรายชื่อผู้แต่งคนที่เหลือ

4.5 การใช้เครื่องหมายวงเล็บเหลี่ยม และหลักเกณฑ์อื่น ๆ ในการทำลงรายการในเขตข้อมูล ตามมาตรฐาน RDA

4.6 การใช้เครื่องหมาย ปิดข้อความ ในเขตข้อมูล ตามนโยบายของหอสมุดรัฐสภาอเมริกัน

4.7 การกำหนดศัพท์ที่แสดงความสัมพันธ์ระหว่างผู้รับผิดชอบกับเนื้อหาในเขตข้อมูล 1XX, 7XX

5. การเข้าถึงความรู้ โดยการเผยแพร่เอกสารเรื่อง “จากมาตรฐาน AACR2 สู่มุมมองเข้าใจพื้นฐานมาตรฐาน RDA” และ “แนวปฏิบัติการลงรายการบรรณานุกรมสื่อสิ่งพิมพ์ภาษาไทยตามมาตรฐาน RDA ของสำนักบรรณสารสนเทศ มสธ.” และข้อสรุปในบล็อกสำนักบรรณสารสนเทศ มสธ.

6. การแบ่งปันแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ดำเนินกิจกรรมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้จากข้อกำหนดที่เป็นแนวปฏิบัติฯ ภายใต้ 1) มาตรฐาน RDA 2) ข้อกำหนดของ Library of Congress-Program for Cooperative Cataloging Policy Statements และ 3) แนวปฏิบัติการลงรายการทางบรรณานุกรมเดิมที่ได้ใช้ในสำนักบรรณสารสนเทศสำหรับสื่อสิ่งพิมพ์ภาษาไทยที่ปฏิบัติอยู่มาถ่ายทอดและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างกันเพื่อให้ได้แนวทางการลงรายการบรรณานุกรมสื่อสิ่งพิมพ์ภาษาไทยตามมาตรฐาน RDA ของสำนักบรรณสารสนเทศ มสธ. โดยมีผู้เข้าร่วมกิจกรรมทั้งหมดจำนวน 27 คน ซึ่งได้ข้อสรุปและข้อเสนอแนะการแลกเปลี่ยนเรียนรู้เรื่อง “แนวปฏิบัติการลงรายการบรรณานุกรมสื่อสิ่งพิมพ์ภาษาไทยตามมาตรฐาน RDA ของสำนักบรรณสารสนเทศ มสธ.” เผยแพร่บนบล็อกสำนักบรรณสารสนเทศ มสธ.

7. การเรียนรู้ เพื่อนำความรู้ไปใช้งานและเผยแพร่ไปสู่คนอื่น ๆ โดยการทำคู่มือแนวทางการลงรายการบรรณานุกรมสื่อสิ่งพิมพ์ภาษาไทยตามมาตรฐาน RDA ของสำนักบรรณสารสนเทศ มสธ. เพื่อใช้แนวปฏิบัติในการทำงาน

อภิปรายผล

1. การกำหนดแนวทางการลงรายการบรรณานุกรมสื่อสิ่งพิมพ์ภาษาไทยตามมาตรฐาน RDA ของสำนักบรรณสารสนเทศ มสธ.

ปัจจุบันทรัพยากรสารสนเทศที่ให้บริการในห้องสมุดมีการเปลี่ยนแปลงประเภท/ รูปลักษณ์ของสารสนเทศเป็นดิจิทัลและสื่อผสมมากขึ้น อีกทั้งหลักเกณฑ์การลงรายการบรรณานุกรมแบบ AACR2 ไม่สามารถรองรับกับการจัดเก็บรายละเอียดข้อมูลทางบรรณานุกรมของสื่อดิจิทัลและสื่อผสมได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้นจึงมีหน่วยงานกำหนดมาตรฐานการลงรายการบรรณานุกรมรูปแบบใหม่ เรียกว่า มาตรฐาน RDA (Resource Description and Access) มาใช้สำหรับการลงรายการบรรณานุกรม การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวส่งผลให้สำนักบรรณสารสนเทศ ซึ่งเป็นหน่วยงานที่ให้บริการทรัพยากรสารสนเทศ โดยพิจารณาเลือกแนวทางการลงรายการบรรณานุกรมสื่อสิ่งพิมพ์ภาษาไทยตามมาตรฐาน RDA ของสำนักบรรณสารสนเทศ มสธ. โดยเลือกเฉพาะเขตข้อมูลในมาตรฐาน MARC21 ที่เกี่ยวข้องกับ การลงรายการบรรณานุกรมที่มีการปรับปรุงจากหลักเกณฑ์ฯ AACR2 และเขตข้อมูลที่เพิ่มขึ้นเพื่อรองรับ มาตรฐาน RDA เพื่อเป็นแนวทางการลงรายการบรรณานุกรมสื่อสิ่งพิมพ์ภาษาไทย และช่วยให้บรรณารักษ์ นักเอกสารสนเทศ รวมถึงตำแหน่งอื่นที่เกี่ยวข้องได้นำไปศึกษาเพิ่มเติมสำหรับการลงรายการบรรณานุกรม ของสื่ออื่น ๆ ต่อไป

2. สร้างชุมชนนักปฏิบัติงานการลงรายการบรรณานุกรมตามมาตรฐาน RDA

การแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ โดยการนำความรู้ที่ได้จัดเก็บมาเผยแพร่แบ่งปันและแลกเปลี่ยน กัน โดยการจัดทำเป็นเอกสาร การประชุมย่อย การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ทั้งภายในและภายนอกหน่วยงาน การนำข้อคิดเห็นของกลุ่มผู้ทำงานที่เกี่ยวกับการลงรายการบรรณานุกรมกับมาตรฐาน RDA ในส่วนที่มีการเปลี่ยนแปลงจากหลักเกณฑ์ฯ AACR2 เพื่อสร้างแนวทางการลงรายการบรรณานุกรมสื่อสิ่งพิมพ์ ภาษาไทยตามมาตรฐาน RDA ของสำนักบรรณสารสนเทศ มสธ. โดยการจัดบรรยายทางวิชาการและการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ตามประเด็นความรู้ที่กำหนดมาถ่ายทอดความรู้ไปสู่การปฏิบัติ ผ่านกิจกรรม การบรรยายทางวิชาการและการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระดับกลุ่มย่อยและกลุ่มใหญ่และเกิดเป็นชุมชน นักปฏิบัติงานการลงรายการบรรณานุกรมตามมาตรฐาน RDA

3. เพื่อเสริมสร้างรูปแบบการสื่อสารด้านการค้นและการเข้าถึงเขตข้อมูลระหว่างห้องสมุด กับผู้ใช้บริการ

การลงรายการบรรณานุกรมตามมาตรฐาน RDA ได้ช่วยให้ผู้ใช้มีวิธีการเข้าถึงแหล่งข้อมูล ได้มากขึ้น องค์ประกอบข้อมูลที่ใช้ในคำอธิบาย RDA จะขึ้นอยู่กับลักษณะงานซึ่งเป็นการค้นหาข้อมูล ของเอกลักษณ์และลักษณะของกลุ่มข้อมูลที่ตรงกัน การระบุข้อมูลที่ต้องการค้นหา โดยการแยกแยะ หรือระบุความแตกต่างของข้อมูลอื่น ๆ ที่เหมือนหรือแตกต่างกัน ความเกี่ยวข้องของเอกลักษณ์ข้อมูล ที่ต้องการค้นหาได้อย่างชัดเจนขึ้น การให้สำคัญกับความสัมพันธ์ของข้อมูลกับผู้ใช้รับผิดชอบเนื้อหา เพื่อช่วยให้ผู้ค้นหาทางเลือกเพิ่มเติมมากขึ้นมีการรวบรวมรุ่นและฉบับต่าง ๆ ของงานเดียวกัน เพื่อให้มองเห็นถึงความแตกต่างระหว่างแหล่งข้อมูลที่คล้ายคลึงกัน ซึ่งคุณลักษณะสำคัญของมาตรฐาน RDA คือความยืดหยุ่นที่กำหนดไว้เพื่ออธิบายแหล่งข้อมูลทุกประเภทของทรัพยากรห้องสมุดแบบดั้งเดิม ในทุกรูปแบบและการพัฒนาเพิ่มขึ้นในอนาคต

สรุป

การจัดทำการจัดการความรู้เรื่องแนวทางการลงรายการบรรณานุกรมตามมาตรฐาน RDA ของสำนักบรรณสารสนเทศ มสธ. ซึ่งผู้ปฏิบัติงานได้เห็นผลกระทบของคัดลอกระเบียบบรรณานุกรม ภาษาอังกฤษที่เป็นระเบียบต้นแบบมาจากฐานข้อมูลอื่น ความเปลี่ยนแปลงของสื่อที่เริ่มจากเปลี่ยนเป็น ดิจิทัลและสื่อผสมมากขึ้น ความแตกต่างของการลงรายการบรรณานุกรมตามมาตรฐาน RDA กับระเบียบ ในฐานข้อมูลบรรณานุกรมของห้องสมุดแบบ AACR2 อีกทั้งความไม่เข้าใจเกี่ยวกับการลงรายการตาม มาตรฐานแบบใหม่ของมาตรฐาน RDA รวมไปถึงการที่หน่วยงานมีความต้องการการรวบรวมองค์ความรู้ ที่อยู่ในตัวบุคคล (Tacit knowledge) ให้กลายเป็นความรู้ที่ปรากฏชัดเจน (Explicit knowledge) จาก การที่บุคลากรในหน่วยงานมีความรู้เกี่ยวกับมาตรฐาน RDA เพื่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เกิดเป็น กลุ่มชุมชนนักปฏิบัติ เพื่อการขยายการพัฒนาความรู้ใหม่และเกิดเป็นแนวปฏิบัติจากข้อตกลงเกี่ยวกับการ ลงรายการตามมาตรฐาน RDA สำหรับสื่อสิ่งพิมพ์ภาษาไทยร่วมกัน และเผยแพร่ความรู้ดังกล่าวให้ ชุมชนผ่านเว็บไซต์การจัดการความรู้ของห้องสมุดและบล็อกความรู้ เพื่อนำไปเป็นแนวทางในการ ปฏิบัติงานและการประยุกต์ใช้กับสื่ออื่น ๆ ต่อไป

ข้อเสนอแนะ

ปัจจัยที่นำความสำเร็จมาสู่การดำเนินงานการพัฒนาหน่วยงานสู่องค์กรการเรียนรู้ของ สำนักบรรณสารสนเทศ คือความร่วมมือ ร่วมใจกันของบุคลากรภายในสำนักฯ ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ทุกภาคส่วนของการดำเนินงานตั้งแต่ผู้บริหารหน่วยงานทุกระดับ ผู้มีส่วนร่วมในการดำเนินงาน โดยเฉพาะอย่างยิ่งคณะทำงานการพัฒนาหน่วยงานสู่องค์กรการเรียนรู้ และคณะทำงานดำเนินการตามตัว บ่งชี้ประกันคุณภาพ 3 ตัวบ่งชี้ ซึ่งเป็นผู้กำกับดูแลการพัฒนาหน่วยงานสู่องค์กรการเรียนรู้ และกำหนด ประเด็นความรู้ กำหนดแนวทางการดำเนินงานและกลุ่มเป้าหมายบุคลากรที่จะรับการพัฒนาความรู้ ทักษะและเข้าร่วมกิจกรรมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การประมวลความรู้และกลั่นกรองความรู้ การแบ่งปัน แลกเปลี่ยนความรู้ที่อยู่ในตัวบุคคลกลายเป็นความรู้ที่ปรากฏชัดเจน และทุกคนสามารถเข้าถึงความรู้ที่ได้ สกัดกลั่นกรองออกมาเป็นคู่มือแนวทางการดำเนินการในการลงรายการบรรณานุกรมสื่อสิ่งพิมพ์ภาษาไทย ตามมาตรฐาน RDA ของสำนักบรรณสารสนเทศ มสธ. ให้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี

การนำไปใช้ประโยชน์ในงานห้องสมุด

สำนักบรรณสารสนเทศได้นำความรู้ที่ได้จากการดำเนินงานของคณะทำงานการพัฒนา หน่วยงานสู่องค์กรการเรียนรู้ จากขั้นตอนการสร้างและแสวงหาความรู้ที่มีอยู่ในเอกสาร และตัวบุคคลในการนำความรู้มาแลกเปลี่ยนแบ่งปันเรียนรู้โดยการบรรยายให้ทางวิชาการ การสัมมนาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างผู้ปฏิบัติงาน นำความรู้ที่ได้มารวบรวมประมวลและกลั่นกรอง ความรู้ เพื่อสร้างการเรียนรู้ในการกำหนดแนวทางการลงรายการบรรณานุกรมสื่อสิ่งพิมพ์ภาษาไทย ตามมาตรฐาน RDA และกำหนดแนวปฏิบัติเพื่อนำมาใช้ในการลงรายการบรรณานุกรม ของสำนักบรรณสารสนเทศ มสธ. เพื่อมาใช้เป็นแบบอย่างในการดำเนินการลงรายการ บรรณานุกรมกับสื่ออื่น ๆ ซึ่งการจัดกิจกรรมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้เหล่านี้จะช่วยขยายผลของ การจัดการความรู้จากระดับชุมชนในกลุ่มปฏิบัติงานเล็ก ๆ เฉพาะผู้มีหน้าที่ทำรายการบรรณานุกรม

ขยายสู่องค์กรการเรียนรู้กับผู้ใช้งานระบบงาน ได้แก่ บรรณารักษ์งานบริการ ผู้ใช้บริการ
ห้องสมุด

รายการอ้างอิง

กมลลา รุ่งอุทัย, บุปผา เทวาทูดี, สุภาชิต โปสุวรรณ และสุภาภรณ์ สังข์ศรี. (2534). *หลักเกณฑ์การลง
รายการแบบแองโกลอเมริกัน ฉบับพิมพ์ ครั้งที่ 2 (AACR2) สำหรับหนังสือวิทยานิพนธ์และ
สิ่งพิมพ์ต่อเนื่อง*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

นันทพร ณะกุลปริญญา. (2548). *MARC21 การลงรายการบรรณานุกรมในรูปแบบที่คอมพิวเตอร์
อ่านได้*. นนทบุรี: สำนักบรรณสารสนเทศ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

นันทพร ณะกุลปริญญา. (2559). *MARC21 การประยุกต์ใช้ RDA แทน AACR2 : ข้อเสนอแนะใน
การทำรายการ*. ใน สมพร พุทธาพิทักษ์ผล โครงการสัมมนาเชิงปฏิบัติการเรื่อง มาตรฐาน
การพรรณนาและการเข้าถึงทรัพยากรสารสนเทศจาก AACR2 สู่ RDA (หน้า1-23). นนทบุรี:
แขนงวิชาสารสนเทศศาสตร์ สาขาวิชาศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

ภานดา จินตวงศ์. (2559). *คู่มือการลงรายการบรรณานุกรมแบบอาร์ดีเอ (RDA-Resource
Description and Access)*. สงขลา: สำนักทรัพยากรการเรียนรู้คุณหญิงหลง อรรถกระวี
สุนทร, มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตหาดใหญ่.

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, สำนักบรรณสารสนเทศ. (2558). *คู่มือการลงรายการทรัพยากร
สารสนเทศตามมาตรฐานอาร์ดีเอ (RDA)*. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

วรารวรรณ วีร์วรงค์. (2561). *คู่มือการลงรายการทรัพยากรสารสนเทศ RDA & MARC21*. กรุงเทพฯ:
ศูนย์พัฒนาและวิเคราะห์ทรัพยากรสารสนเทศ สำนักงานวิทยทรัพยากร จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย.

MARC21 format for bibliographic data: including guidelines for content designation.
(1999). Washington. DC: prepared by Network Development and MARC
Standards Office, Library of Congress, in cooperation with Standards and
Support, National Library of Canada.

RDA Toolkit: Resource Description, & Access. (2010). *Chicago: American Library
Association*. Retrieved from <http://access.rdatoolkit.org/>